

Op haar tweeëntwintigste werd Sumire voor het eerst van haar leven verliefd. Het was een hevige verliefdheid, als een tornado die over de vlakke raast. Zo een die alles op zijn pad omverblaast, de lucht in slingert, aan stukken rijt en volkomen vernietigt. Zonder een moment aan intensiteit te verliezen steekt hij de oceaan over, ruïneert Angkor Wat, verbrandt de Indische jungle met de laatste bedreigde tijgers en al, in de Perzische Woestijn verandert hij in een zandstorm en bedelft een exotische citadel onder het zand. Een verliefdheid van waarlijk monumentale proporties. Het voorwerp van Sumires liefde was zeventien jaar ouder en getrouwd. En, moet ik erbij zeggen, het was een vrouw. Hier begon het allemaal, en hier eindigde het (bijna) ook.

Sumire was op dat moment letterlijk aan het worstelen om schrijfster te worden. Hoeveel mogelijkheden er in deze wereld ook openliggen voor een mens, er was voor haar maar één weg: schrijver worden. Haar voornemen was zo onwrikbaar als de rotsen van Chitose en liet geen ruimte voor twijfel. Niets kwam tussen haar en haar toewijding aan de literatuur.

Na haar eindexamen op de middelbare school in Kanagawa was Sumire gaan studeren aan de letterenfaculteit van een kleine, particuliere universiteit in Tokio. Maar de opleiding paste helemaal niet bij haar. De universiteit bood haar geen uitdaging en sloot niet aan bij de praktijk – althans niet bij de hare. Ze was dan ook tot in het diepst van haar ziel teleurgesteld. Het merendeel van haar medestudenten (onder wie ik) was onbe-

schrijfflijk saai en middelmatig. Nog voor het derde jaar hing ze de studie aan de wilgen en verdween van de universiteit. Ze was tot de conclusie gekomen dat het tijdverspilling was daar nog langer te blijven. Ik denk dat ze daar gelijk in had. Maar ik zou daar toch de middelmatige kanttekening bij willen plaatsen dat in dit verre van perfecte bestaan zinloze dingen toch ook hun nut hebben. Stel dat uit een verre van perfect bestaan alle zinloze dingen verdwenen, dan zou het ook zijn imperfectie verliezen.

Kortom, ze was een onverbeterlijke romanticus, ze was koppig en cynisch, of, vriendelijk geformuleerd, nogal naïef. Als ze eenmaal begon te praten, stopte ze niet meer, maar tegen mensen die ze niet mocht (de meerderheid van de mensen op de wereld) zei ze geen woord. Ze rookte te veel en verloor stevast haar treinkaartje. Ze kon zo door haar gedachten in beslag worden genomen dat ze vergat te eten. Ze was zo mager als een oorlogswees in een oude Italiaanse film en haar ogen puilden uit. Eigenlijk zou ik een foto van haar moeten laten zien, maar helaas heb ik er niet één. Ze had er een hekel aan gefotografeerd te worden en de wens om het nageslacht een 'portret van de jonge kunstenaar' na te laten was haar vreemd. Toch had een foto van Sumire in die tijd een waardevol document kunnen zijn waarop speciale kwaliteiten waar mensen soms over kunnen beschikken waren vastgelegd.

Ik spring met mijn verhaal, maar de vrouw op wie Sumire verliefd was, heette Mioe. Dat wil zeggen, iedereen noemde haar zo. Haar echte naam weet ik niet – had ik die wel geweten, dan had dat me later heel wat moeilijkheden bespaard, maar ik loop op de zaken vooruit. Ze had de Koreaanse nationaliteit, maar ze had nooit een woord Koreaans gesproken tot ze, toen ze ver in de twintig was, besloot de taal te leren. Ze was in Japan geboren en getogen. Aangezien ze in Frankrijk aan het conserva-

torium had gestudeerd, sprak ze behalve Japans ook vloeiend Frans en Engels. Ze zag er altijd prachtig verzorgd uit, droeg subtiele, kostbare sieraden en reed in een marineblauwe Jaguar met twaalf cilinders.

Toen Sumire Mioe voor het eerst ontmoette, spraken ze over een roman van Jack Kerouac. Sumire had zich in die tijd in de wereld van Kerouacs romans gestort. Ze wisselde regelmatig van literair idool, en op dat moment was het, enigszins uit de pas met de tijdgeest, Kerouac. Ze had steevast een exemplaar van *On the Road of Lonesome Traveller* in haar jaszak zitten en elk vrij moment verslond ze de bladzijden. Passages die haar aanspraken, streepte ze aan met potlood en leerde ze uit haar hoofd alsof het dierbare bijbelspreuken waren. Haar favoriete regels kwamen uit het verhaal over de uitzichttoren in de bergen in *Lonesome Traveller*. Kerouac bracht als brandopzichter drie maanden door in een klein hutje boven op een eenzame, hoge berg. Sumire las me de tekst voor.

Elk mens zou in de loop van zijn leven een keer de wildernis in moeten trekken en een gezonde, bij vlagen zelfs saaie eenzaamheid moeten ervaren. Hij ontdekt volledig op zichzelf aangewezen te zijn en daarna leert hij zijn ware, verborgen kracht kennen.

‘Lijkt dat je niet geweldig?’ vroeg ze me. ‘Elke dag vanaf de top van de berg driehonderdzestig graden in het rond kijken of je nergens zwarte rook ziet. En dan zit het werk voor die dag er weer op. Vervolgens ga je naar hartenlust een boek lezen of een roman schrijven. ’s Nachts zwerven grote, harige beren om je hutje. Dat zou iets voor mij zijn. Daarbij vergeleken is de letterenfaculteit zoiets als een hap van het bittere eind van een komkommer.’

‘Het probleem is dat je ooit weer van die berg af moet ko-

men,' zei ik. Maar zoals gewoonlijk liet ze zich door mijn praktische, middelmatige visie niet uit het veld slaan.

Het hield Sumire serieus bezig hoe ze zo cool, wild en overbodig kon worden als een personage in een roman van Kerouac. Met beide handen in haar zakken gepropt, haar haar een ongekamde wirwar en met een zwarte Dizzy Gillespie-bril op haar neus – al had ze helemaal geen slechte ogen – staaarde ze wezenloos naar de lucht. Meestal droeg ze een veel te ruim tweedjasje uit een tweedehandskledingzaak en een paar stevige kistjes. Als op haar kin haar had willen groeien, had ze waarschijnlijk een baard laten staan.

Sumire was geen schoonheid in de gangbare zin van het woord. Ze had ingevallen wangen en haar mond was te breed. Ze had een wipneusje. Haar gezicht was expressief en ze had gevoel voor humor, maar ze schaterlachte zelden. Ze was klein van stuk en zelfs in een goede bui klonk ze alsof ze ruzie zocht. Een lippenstift of wenkbrauwpotlood had ze haar hele leven nog nooit aangeraakt, vermoed ik. En het valt te betwijfelen of ze wist dat beha's in maten bestonden. Toch had Sumire iets bijzonders dat mensen aantrok. Het is niet makkelijk in woorden uit te drukken waar dat in zat, maar in haar ogen was de reflectie ervan altijd te zien.

Ik kan het maar beter meteen zeggen: ik was verliefd op Sumire. Al vanaf de eerste woorden die we met elkaar wisselden voelde ik me sterk tot haar aangetrokken, en dat veranderde in een gevoel dat zich niet meer liet terugdraaien. Een tijdlang bestond er voor mij niets anders op de wereld dan Sumire. Uiteraard wilde ik die gevoelens aan haar kenbaar maken. Maar zodra ik bij haar in de buurt was, lukte het me niet de woorden te vinden om me goed uit te drukken. Uiteindelijk was dat misschien maar beter voor mij. Al had ik de goede woorden kunnen vinden, dan nog was Sumire ongetwijfeld in lachen uitgebarsten.

In de tijd dat Sumire en ik ‘als vrienden’ met elkaar omgingen, heb ik met twee of drie vrouwen iets gehad. (Niet dat ik me het precieze aantal niet herinner, maar het hangt ervan af hoe je telt.) Als je de vrouwen meetelt met wie ik een of twee keer heb gevreeën, wordt de lijst nog iets langer. Als ik met een van deze vriendinnen vree, dacht ik aan Sumire. Eigenlijk was ze altijd ergens in mijn achterhoofd. Ook stelde ik me soms voor dat ik Sumire in mijn armen had. Dat was natuurlijk niet erg fraai. Maar fraai of niet, ik kon er niets aan doen.

Laat ik teruggaan naar het moment dat Sumire en Mioe elkaar ontmoetten.

Mioe had weleens van Kerouac gehoord. Ze wist zelfs dat het een schrijver was. Maar wat voor een, dat wilde haar niet te binnen schieten. ‘Kerouac, Kerouac... was dat geen *spoetnik*?’

Sumire kon haar niet volgen. Haar vork en mes bleven boven haar bord zweven terwijl ze nadacht. ‘Spoetnik? Spoetniks waren toch de eerste kunstmanen die de Sovjets in de jaren vijftig de ruimte in schoten? Jack Kerouac is een Amerikaanse schrijver. Misschien dat ze in dezelfde tijd...’

‘Ik bedoel, noemden ze zulke schrijvers in die tijd niet zo?’ vroeg Mioe. Met haar vingertoppen trok ze rondjes op de tafel, alsof ze iets zocht op de bodem van een speciaal vat vol herinneringen.

‘Spoetnik?’

‘Je weet wel, de naam van een literaire stroming. Je hebt toch vaak van die afscheidingen? Zoals de Witte Berk en zo.’

Toen daagde het bij Sumire. ‘Beatnik.’

Mioe depte haar mondhoeken met een servet. ‘Beatnik, spoetnik – ik kan zulk jargon nooit onthouden. Net als de “Kenmun-restauratie” of “het Verdrag van Rapallo”. Allemaal lang geleden in ieder geval.’

Een lichte stilte benadrukte het verloop van de tijd.

‘Het Verdrag van Rapollo?’

Mioe glimlachte. Het was een weemoedige, intieme glimlach die lang ongebruikt ergens achter in een laatje leek te hebben gelegen. Daarbij kneep ze haar ogen aantrekkelijk dicht. Toen stak ze haar hand uit en woelde met haar lange, smalle vingers Sumires warrige haar nog meer in de war. Het was zo'n ongekunsteld, spontaan gebaar dat Sumire onwillekeurig meelachte.

Sindsdien noemde Sumire Mioe bij zichzelf 'Spoetnikliefde'. Ze hield van de klank van het woord. Het deed haar denken aan het hondje Laika. De kunstmaan die geluidloos de duisternis van de ruimte doorkruiste. De glanzende zwarte hondenogen die door een klein raampje naar buiten keken. Waar zou het hondje, in de oneindige eenzaamheid van de ruimte, in 's hemelsnaam naar kijken?

Dit gesprek over Spoetnik speelde zich af tijdens een huwelijksdiner van een nicht van Sumire in een chic hotel in Akasaka. Sumire was niet speciaal op deze nicht gesteld (ze mocht haar eerlijk gezegd helemaal niet) en het aanzitten aan huwelijksdiners vond ze een bezoeking, maar dit keer had ze er niet onderuit kunnen komen. Mioe en Sumire zaten naast elkaar aan een van de tafels. Mioe trad niet in details, maar ze had de nicht van Sumire pianoles gegeven toen ze toelatingsexamen moest doen voor het conservatorium of iets dergelijks. Ze hadden geen diepe band, maar Mioe had zich verplicht gevoeld te komen.

Op het moment dat Mioe haar haar aanraakte, was Sumire ogenblikkelijk, als in een reflex, verliefd geworden. Alsof ze bij het oversteken van een weidse vlakte uit het niets werd geraakt door de bliksem. Het kwam beslist in de buurt van artistieke inspiratie. Daarom maakte het voor Sumire op dat moment volstrekt niet uit dat haar verliefdheid een vrouw betrof.

Voor zover ik weet had Sumire nog nooit iets met iemand gehad. Op de middelbare school was ze wel bevriend geweest

met een paar jongens. Vrienden om mee naar te film te gaan of mee te gaan zwemmen. Ik geloof niet dat dat diepgaande affaires waren. Het grootste deel van Sumires brein werd nu eenmaal in beslag genomen door haar verlangen om schrijver te worden en dat liet weinig ruimte over. Als ze op de middelbare school al seksuele ervaringen of iets in die richting had, dan kwam dat minder voort uit lust of liefde dan uit literaire nieuwsgierigheid.

‘Om je de waarheid te zeggen, ik begrijp niets van seksueel verlangen,’ zei ze een keer. (Het was vlak voor ze haar studie aan de wilgen hing, schat ik. Ze had vijf *banana daiquiri*'s op en was behoorlijk dronken.) Ze keek er heel moeilijk bij. ‘Hoe dat allemaal in zijn werk gaat en zo. Wat denk jij ervan?’

‘Seksueel verlangen is niet iets om te begrijpen,’ gaf ik mijn gebruikelijke nuchtere commentaar. ‘Het is er gewoon.’

Sumire keek mij een tijd aandachtig aan, alsof ze een machine zag die op een zeldzame brandstof liep. Daarna starde ze omhoog naar het plafond, alsof het onderwerp haar interesse geheel had verloren. Daar eindigde het gesprek. Ze vond me waarschijnlijk een hopeloze gesprekspartner voor dit onderwerp.

Sumire was geboren in Chigasaki. Haar huis lag vlak aan zee en soms sloeg de zanderige wind met droog getik tegen de ramen. Haar vader had een tandartspraktijk in Yokohama. Hij was heel aantrekkelijk, vooral zijn neus, die deed denken aan Gregory Peck in *Spellbound*. Helaas – vond Sumire – had ze zijn mooie neus niet geërfd. Haar broer evenmin. Soms verbaasde ze zich erover dat de genen die deze neus hadden voortgebracht waren verdwenen. Als deze genen inderdaad waren ondergestoven op de bodem van de genenrivier, was er bijna sprake van een cultureel verlies. Zo prachtig mooi was zijn neus.

Uiteraard genoot de verpletterend mooie vader van Sumire legendarische populariteit onder de vrouwen met problemati-

sche tanden in Yokohama en omstreken. In zijn behandelkamer droeg hij altijd een operatiemuts en een mondkapje. Zijn patiënten konden alleen zijn ogen en zijn oren zien. Toch liet zich niet verhullen dat hij een aantrekkelijke man was. Zijn ontzagwekkende neus bolde haast sensueel op onder het masker; zijn patiëntes bloosden ervan en binnen de kortste keren – ook al dekte de verzekering het niet – waren ze verliefd.

De moeder van Sumire was op haar eenendertigste overleden. Ze had een aangeboren hartafwijking. Sumire was toen nog geen drie. Het enige dat Sumire zich van haar moeder kon herinneren was de vage geur van haar huid. Foto's van haar moeder waren er nauwelijks. Een formele trouwfoto en een kiekje van vlak na de geboorte van Sumire. Sumire had vaak het oude fotoalbum te voorschijn gehaald en de foto's bekeken. Afgaand op haar uiterlijk was Sumires moeder – vriendelijk uitgedrukt – niet iemand die een diepe indruk maakte. Klein van stuk, een saai kapsel, zouteloze kleding en een ongemakkelijke glimlach. Ze zag eruit alsof ze in de muur zou verdwijnen als ze een paar stappen achteruit deed. Sumire deed haar best de trekken van haar moeder in haar geheugen te prenten. Dan kon ze haar misschien eens tegenkomen in haar dromen. Misschien kon ze zelfs haar hand vastpakken en met haar praten. Maar het lukte Sumire niet. Het was het soort gezicht dat je meteen weer vergeet. Als je haar midden op de dag op straat tegenkwam, zou je haar niet eens opmerken. Laat staan in een droom.

Haar vader sprak nooit over haar overleden moeder. Hij was van nature geen spraakzaam type, en verder vermeed hij (alsof het een mondinfectie betrof) gevoelige onderwerpen op elk gebied. Sumire had hem op haar beurt ook nooit naar haar moeder gevraagd. Op één keer na, toen ze nog heel klein was. Ze had gevraagd wat voor iemand haar moeder was. Dat gesprek kon ze zich nog haarscherp herinneren.

Haar vader keek opzij en dacht lang na. Toen zei hij: ‘Ze had een goed geheugen en een heel mooi handschrift.’

Dat is een vreemde manier om iemand te beschrijven. Ik vind dat hij op dat moment iets had moeten zeggen dat diepe indruk op zijn jonge dochter zou maken. Warme woorden die haar konden voeden en koesteren. Woorden die haar tot steunpilaar konden zijn in haar naar alle waarschijnlijkheid onzekere leven op deze derde planeet van de zon. Daar wachtte Sumire op, met een maagdelijke bladzij van haar nieuwe schriftje geopend voor zich. Maar helaas, mag ik wel stellen, was Sumires mooie vader er niet toe in staat.

Toen Sumire zes was, hertrouwde haar vader en twee jaar later kreeg ze een broertje. Ook haar nieuwe moeder was geen schoonheid. Ze had bovendien geen goed geheugen en ook geen mooi handschrift. Maar ze was vriendelijk en rechtvaardig. Daarmee bofte de kleine Sumire, die automatisch stiefdochter was geworden. Hoewel, ‘boffen’ is niet het goede woord. Haar vader had haar tenslotte uitgekozen. Hij mocht dan zijn gebreken hebben, bij het kiezen van een wederhelft wist hij zonder meer wat hij deed.

Haar stiefmoeder loodste haar door de moeizame jaren van de puberteit en hield onvoorwaardelijk van haar. Zelfs toen Sumire verklaarde dat ze stopte met haar studie en zich ging wijden aan het schrijven van een roman, dacht ze daar natuurlijk het hare van, maar ze respecteerde Sumires wens. Ze was altijd blij geweest dat Sumire graag las en had haar daarin aangeemoedigd.

Na verloop van tijd wist haar stiefmoeder ook haar vader te overtuigen en er werd besloten dat Sumire tot haar achten-
twintigste een kleine toelage zou ontvangen. Als het dan nog niets was geworden met het schrijven, moest ze het verder op eigen houtje zien te rooien. Als haar stiefmoeder niet een goed woordje voor haar had gedaan, was Sumire waarschijnlijk zon-

der een cent, zonder de noodzakelijke maatschappelijke bagage en zonder evenwichtsgevoel de harde werkelijkheid in gestuurd waarin ieder spoor van humor ontbreekt – de aarde draait tenslotte niet krakend en steunend om de zon om het de mensen naar de zin te maken en ze een goede tijd te bezorgen. Wie weet was dat voor Sumire zelfs beter geweest.

Sumire ontmoette haar ‘Spoetnikliefde’ twee jaar nadat ze met haar studie was gestopt.

Ze woonde in een eenkamerappartement in Kichijoji met een minimum aan meubilair en een maximale hoeveelheid boeken. Ze stond tegen twaalfen op en maakte dan een wandeling door Inogashira-park met de toewijding van een pelgrim op pelgrimstocht door de bergen. Bij mooi weer las ze op een bank in het park een boek, kauwend op een stukje brood en onafgebroken sigaretten rokend. Als het regende of koud was, ging ze naar een ouderwets theehuis waar ze klassieke muziek draaiden, installeerde zich daar op een versleten bank met haar boek en luisterde met een ernstig gezicht naar een symfonie van Schubert of een cantate van Bach. ’s Avonds dronk ze een biertje en at een kant-en-klaarmaaltijd van de supermarkt.

Tegen tien en ging ze aan haar bureau zitten met een thermoskan vol koffie, een grote mok (die had ik haar voor haar verjaardag gegeven – met een plaatje erop van een konijntje), een pakje Marlboro en een glazen asbak. En een tekstverwerker natuurlijk.

Dan volgde een diepe stilte. Haar hoofd was zo helder als een winteravond. De grote beer en de noordster stonden te stralen op hun vaste plaats. Er was zoveel om over te schrijven. Er waren zoveel verhalen te vertellen. Als ze ergens een goede uitgang wist te creëren, zouden de verhitte gedachten en ideeën onstuitbaar als lava omhoogborrelen en zou het ene na het andere prikkelende, frisse werk te voorschijn komen. Alle ogen zou-

den gericht zijn op dit ‘zeldzame nieuwe talent’ dat plots was opgestaan. In de kunstbijlages zouden foto’s komen te staan van Sumire met een zelfbewust glimlachje om haar mond. Redacteuren zouden haar appartement belegeren.

Helaas gebeurde dat nooit. Het was Sumire nog nooit gelukt een verhaal compleet met begin en einde te voltooien.

Sumire kon wel degelijk ononderbroken tekst produceren. De kwelling van een writer’s block was Sumire vreemd. Wat in haar hoofd opkwam, zette ze achter elkaar om in tekst. Haar probleem was juist dat ze geen maat kon houden. Natuurlijk had ze de overtollige tekst eruit kunnen schaven, maar dat was nog niet zo eenvoudig. Ze kon zelf niet goed beoordelen welke stukken noodzakelijk waren voor het geheel en welke niet. Als ze een dag later de uitdraai doorlas, leek alles wat ze geschreven had even onmisbaar, of juist even overbodig. Soms scheurde ze wanhopig haar hele manuscript aan snippers en smeedt het weg. Als ze in haar kamer een open haard had gehad, had ze er op een koude winteravond à la *La Bohème* nog behoorlijk wat warmte aan kunnen ontlennen, maar haar eenkamerappartement had uiteraard geen open haard. Geen open haard en geen telefoontoestel. En geen fatsoenlijke spiegel.

In het weekend kwam Sumire met haar manuscripten bij mij. Natuurlijk alleen de fortuinlijke die aan de slachting waren ontsnapt, maar het was nog altijd een flinke stapel. In de hele wereld bestond er voor Sumire maar één persoon aan wie ze haar manuscripten liet lezen, en dat was ik.

Op de universiteit had ik twee jaar boven haar gezeten, en bovendien bij een andere studierichting, dus we hadden niet veel met elkaar te maken gehad. We leerden elkaar bij toeval kennen. Op een maandag in de meivakantie stond ik bij de bushalte voor de universiteit een roman van Paul Nizan te lezen die ik in een tweedehandsboekwinkel had gevonden, toen een

meisje dat klein van stuk was naast me ging staan en reikhalsde om in mijn boek te gluren. Ze vroeg waarom ik uitgerekend nu een boek van Paul Nizan aan het lezen was. Het klonk alsof ze ruzie zocht. Ze wekte de indruk dat ze zin had om ergens een ongelofelijke trap tegen te geven, maar zich bij gebrek aan een geschikt object tot mij had gewend.

Sumire en ik hadden veel gemeen. Boeken lezen was voor ons allebei zoiets vanzelfsprekends als ademen. Elk vrij moment zaten we in een rustig hoekje in ons eentje bladzijden te verslinden. Japanse romans, buitenlandse romans, nieuwe romans, oude romans, experimentele romans, bestsellers – alles wat ons een intellectuele prikkel bracht, lasen we. We konden hele dagen rondwalen in bibliotheken of stukslaan in de tweedehandsboekwinkels van Kanda. Ik had nog nooit zo'n gretige, omnivore lezer ontmoet als Sumire. Dat was wederzijds.

Sumire stopte met haar studie in de tijd dat ik afstudeerde, maar ook daarna kwam ze nog steeds twee, drie keer per maand bij me langs. Een enkele keer ging ik naar haar appartement, maar omdat dat duidelijk te klein was voor twee personen, kwam ze meestal naar mij. Als we samen waren, spraken we over boeken en ruilden boeken. Ook kookte ik vaak voor haar. Ik had geen hekel aan koken en Sumire at liever niet dan dat ze zelf iets klaarmaakte. Als dank bracht Sumire cadeautjes voor me mee van haar parttime baantjes. Toen ze in het magazijn van een drogisterij werkte, gaf ze me ooit zes dozijn condooms. Ze moeten nog ergens achter in een la liggen.

De romans die Sumire in die tijd schreef (of de fragmenten ervan) waren niet zo rampzalig als ze zelf dacht. Ze was nog geen bedreven schrijver en soms leek haar werk op een lappendeken die door een aantal koppige vrouwen met elk haar eigen voorkeuren en bezwaren zonder een woord van overleg in elkaar was gezet. Door haar manische karakter liep het soms helemaal uit de hand en leidde het nergens heen. Wat de zaak nog ver-

ergerde, was dat Sumire haar zinnen had gezet op het schrijven van een grote, dikke, negentiende-eeuwse ‘totaalroman’ die alle verschijnselen die de geest en het lot omringden zou omvatten.

Al had haar werk dan tekortkomingen, de teksten die ze schreef hadden een bijzondere frisheid, en je kon voelen dat ze had geprobeerd de grote zaken die haar bezighielden intens en eerlijk op te schrijven. In ieder geval imiteerde ze niemand qua stijl en ze schreef ongeunsteld. Dat waardeerde ik in haar teksten. Het zou niet goed zijn de eerlijke kracht die erin lag terug te snoeien en in een nette vorm te dwingen. Ze had nog de tijd om allerlei zijpaden in te slaan. Ze had geen haast. Zoals het spreekwoord zegt: om goed te groeien moet je langzaam groeien.

‘Mijn hoofd zit zo vol met dingen waarover ik wil schrijven. Het is net een wonderlijke stal,’ zei Sumire. ‘Allerlei beelden, landschappen, flarden van gesprekken, mensen in allerlei houdingen. In mijn hoofd zie ik ze heel helder en levendig. Ze roepen allemaal: “Beschrijf mij!” Alles zou het begin kunnen zijn van de prachtigste verhalen. Ik kom op plekken waar ik nog nooit ben geweest. Maar zodra ik het aan mijn bureau probeer op te schrijven, voel ik dat er iets belangrijks verloren gaat. Het kristalliseert niet uit en ik eindig met losse steentjes. Het leidt helemaal nergens toe.’

Sumire fronste en gooide het tweehonderdvijftigste steentje in de vijver.

‘Misschien ontbreekt er iets fundamenteels en heb ik iets niet wat een schrijver wel nodig heeft. Iets heel belangrijks.’

Daarna volgde een diepe stilte. Ze leek op mijn gebruikelijke middelmatige commentaar te wachten.

‘Er was eens een stad in het oude China met een hoge muur eromheen en die stadsmuur had een aantal prachtige grote